

Jak se vraždí po švédsku

O tom, že severská krimi je dnes v kurzu, není pochyb. Jedním z důkazů je i povídkový výběr **Temněší odstíny Švédska**, který vyšel v nakladatelství Host. Uspořádal jej publicista a autor teoretických knih o literatuře **John-Henri Holmberg**, který vylbral celkem sedmnáct povídek, vesměs z posledních let. Obstaral i obsáhlý úvod o dějinách švédské krimi literatury, každá próza je navíc doprovázena úvodem a závěrečným medailonem autora. Několikrát tu vysvětluje i místní realie, například význam a způsob slavení svaté Lucie ve Švédsku, které hraje důležitou úlohu hned ve dvou příbězích. Antologie pochopitelně láká na prvním místě na Stiega Larssona, proslaveného dílem *Milénium* – je ovšem třeba v rámci poctivosti podotknout, že se jedná o sci-fi povídku *Supermozek*, kterou dnes proslulý autor kdysi napsal jako sedmnáctiletý do časopisu, jež vydával s kamarádem. Přes jistou těžkopádnost ve slohu i nevýraznou pointu zaujme neotřelým námětem s výměnou těl a mozků v budoucnosti a určitě naznačuje talent budoucího spisovatele. Podobně archivní povídka kdysi slavné dvojičky Maj Sjöwalllová – Per Wahlö je spíše veselým příběhem o tom, jak si královsky žít bez groše v kapse, než detektivkou. Opravdové vrcholy knihy je tedy třeba hledat jinde – a každý typ čtenáře si tu nejspíš najde něco svého. Sbíрка je totiž skutečně velice pestrá a jednotlivé povídky se svým laděním i vyzněním velice liší. Jistý jednotící prvek bychom mohli vidět v tom, že jen málokdy se jedná o tradiční vyprávění, ve kterém detektiv či kriminalista pátrá po vrahovi, který je v závěru odhalen. A pokud ano, pak se aspoň nejedná o tradiční vyšetřovatele, ale často o ženy: u Anny Janssonové (*Prsten*) je to výtěžná mladá kriminalistka, která musí zvládat i péči o děti, manžela a domácnost; u Daga Öhrlunda (*Něco v jeho očích*) inspektorka řešící depresi po rozchodu s manželem pitím alkoholu, u Katariny Wenstamové (*Pozdní pokání*) lesbická komisařka. V jiných případech vstupuje do hry tajemno (*Setkání* od Tove Alsterdalové), portrét psychicky narušeného vraha starých osamělých žen (*Měl rád své vlasy* od Rolfa a Cilly Börjindových), sto let staré kulisy příběhu z malíčkého města na zamrzlém severu (*Poštovní zásilka* Åsy Larssonové) či zajímavé přiblížení venkovských realii (*Opravdový život* Åkeho Edvardsona či *Paulovo poslední léto* Evy Gabrielssonové, životní družky zmíněného Stiega Larssona). Některé příběhy jsou spíše jen nahozenými nápady, které nepostrádají porci humoru – například hříčka *Nepravděpodobné setkání*, ve kterém samostatně úspěšní autoři Henning Mankell a Håkan Nesser vymysleli shledání dvou svých slavných detektivů v zapomenuté hospodě, nebo *Alibi pro seňora Banegase* od Magna Montelia, vycházející z bizarní shody tragických náhod. (U těchto povídek poněkud zamrzí, že nebyly rozehrány do trochu větší šíře.) Kniha jako taková je ovšem výborným počtením, které kromě napínavých zážitků prozradí čtenářům i leccos ze švédského života a historie.

MARTINA OPLATKOVÁ

Světce

Světce je už čtvrtá detektivka z *Hammarbyjské série* švédské autorky **Carin Gerhardsen**, která by asi psala „normální“ romány, kdyby ve Skandinávii nebyl takový detektivkářský boom (přeložila Jana Chmura Svatošová, vydal Vyšehrad). I když se tu odehraje vražda hned na začátku, je hledání vraha pro autorku jakoby záminkou k vylíčení současné švédské společnosti, a to v nejrůznějších vrstvách. Jako by chtěla vytvořit pestrý obraz současnosti, její dobro i zlo, a lidí, kteří páchají zločiny, a jiné, kteří je chtějí pochyťat, aby před zlem uchránili co nejvíce lidí. I ti její policajti, ženského rodu, mají nejrůznější lidské vlastnosti a starosti, od milostných pletek až po trápení s dětmi. A přece je na detektivkách Gerhardsenové něco zvláštního – alespoň jedna část popisuje nějakou strašnou hrůzu, v tomto románě je to celá zločinecká rodina, která si nezadá se zločineckými rodinami, jak je líčí například Dickens. Nevím samozřejmě, jestli si autorka myslí, že i tímto způsobem graduje příběh, jistě však chce zdůraznit, že lidé jsou často také netvoři. Je zajímavé, že netvoři nemají žádné svědomí, jako by se v nich zlo přímo usadilo, a tak se jejich pravá podstata dostává na povrch. Přitom na pravé odhalení vraha si musíme

počkat až na samotný konec knihy, a je to opravdu překvapení, protože se jedná o postavu musí dostat až do Austrálie, aby mohla vypovídat. Ale je to pohled svědkyně nejen z dálky prostoru, ale i času, protože je to vyprávění o vraždě, již byla svědkem a která souvisí s vraždou nedávnou. Zdá se mi ovšem, že Carin Gerhardsen je – nebo se tak alespoň cítí být – víc vypravěčkou lidských příběhů než snovatelkou napínavého příběhu. Ale to je dané právě tím, že autorka nejde jen po tom základním, totiž po odpovědi na otázky proč, kde a jak, ale libuje si v dlouhých epizodních příbězích, tj. v technice, kterou už dávno začal používat Cervantes, a především jí jde skutečně o vyprávění příběhů, které pro zvýšení napětí mají podivuhodné zápletky.

MILENA NYKLOVÁ

Mata Hari, živoucí legenda

Mata Hari. Žena, která se narodila jako nenápadné děvčátko s prostým jménem Margaretha-Gertruda Zelleová. Žena ověňčená mnoha legendami, z nichž si leckterou sama vymyslela. Žena, která se legendou stala. Znal ji celý svět a přitom o ní vlastně nikdo nic neví. Kniha **Mata Hari** autorky **Anne Braganceové** z nakladatelství Metafora (přeložila Helena Obručová) přináší ucelený pohled na legendu i holou pravdu o Margaretě Zelleové. Margaretě se již od mládí trochu lepila směla na paty. Šťastně se vdala a manželovi porodila dvě krásné děti. Bohužel, idyla byla záhy narušena, když Norman, milovaný syn, náhle zemřel. Manželé byli odloučeni, kapitán MacLeod si odvedl jejich malou dcerku a Margaretha byla nucena se protloukat na vlastní pěst. Margaretha, nyní lady MacLeodová, byla rozhodnuta se nevdat a připravena obětovat svému úspěchu vše. Takže dokonce obětovala i samu sebe a stala se prostitutkou. Jakmile se dostala z nejhorsího, začala osnovat plán, jak se dostat na výsluní. Náhoda nebo osud zapříčinily, že si při ranní procházce vzpomněla na pobyt na Jávě a okamžitě si zvolila nové jméno. Odtěd měl Margarethu svět znát jako Oko úsvitu, *mata hari*, což značí poetický výraz pro ranní slunce. Toho krásného jitra se začala rodit legenda. Co se vám vybaví, když se řekne Mata Hari? Znáte ji jako slavnou chrámovou tanečnici? Nebo jste slyšeli, jakou skvělou špiónkou byla? Kolik mužů prošlo její ložnicí? A dokážete rozlišit, co z toho je pravda? Mata Hari se totiž rozhodla, že si ozvláštní život a především vylepší životopis. Margaretha pod novou identitou doslova pobláznila Paříž, všichni jejím zážitkům věřili, oslavovali ji jako hrdinku. Muži ji milovali, padali jí k nohám. Plnila novinové titulky, její jméno šlo od úst k ústům. Leč, osud tomu chtěl, aby se proslavila navždy i svým tragickým koncem. Co k němu vedlo, to už se dočtete v životopisu Anne Braganceové. Braganceová napsala životopisný román, v němž se snoubí historická fakta s legendami opředěnými kolem Mata Hari. Autorka spojuje obojí tak mistrně, že si čtenář nemůže být dokonale jist, co je pravda a co vymysl. Díky tomu máte při čtení stejný pocit, jako Margarethini současníci, když je jako Mata Hari uchvacovala svými historkami a prožitky. A není divu, že Braganceová umí podat její život tak barvitě a přesto niterně. Vždyť má na kontě již desítky knih a navíc se narodila v bezmála kouzelné Casablance. Mata Hari dosáhla svého, stala se legendou a jednou z nejslavnějších žen světa. Žen, o nichž stojí za to napsat knihu. Díky francouzské spisovatelce Anne Braganceové stojí za to o Mata Hari i číst.

HELENA HERYNKOVÁ

Redakce Knížních novinek informuje

Vážení knihkupci, na titulní straně Knížních novinek jsme pro vás připravili prázdné políčko s nápisem *Vaše knihkupectví*, kam si můžete dát razítko vašeho obchodu.

Vážení čtenáři, časopis Knížní novinky najdete také v elektronické verzi na webových stránkách www.knizni-novinky.cz